

พระสงฆ์กับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กเยาวชนกลุ่มเปราะบาง: ประสบการณ์การพัฒนาชุมชนวัดใหม่สีหมื่น อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

Monks and Promoting the Quality of Life of Vulnerable Youth Groups: Experience from Wat Mai Si Muen Community Development, Damnoen Saduak District, Ratchaburi Province

นิภาวรรณ เจริญลักษณ์^{1,*}, ชัชวาล แอร์มหล้า¹, ภานุกานต์ คงนนท์¹,
ประภัสสร มีน้อย¹, เนตรตะวัน โสมนาม¹

Nipawan Charoenlak^{1,*}, Chachawan Aramlar¹, Panikarn Khongnantha¹,
Prapatsorn Meenoi², Nettawan Somnam¹

Received: 30 November 2022

Revised: 2 February 2023

Accepted: 7 March 2023

บทคัดย่อ

กระบวนการทัศน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประเทศไทยและการเปลี่ยนแปลงจะต้องมีการบูรณาการในทุกๆ ด้านเพื่อรองรับปัญหาต่างๆ ที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่สำคัญของประเทศไทย บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพระสงฆ์กับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กเยาวชนกลุ่มเปราะบางประสบการณ์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของวัดใหม่สีหมื่น อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม โดยใช้แนวคิดแบบมีเค้าโครง กลุ่มตัวอย่างคือพระสงฆ์จำนวน 1 รูป เด็กและเยาวชนจำนวน 10 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกของผู้ให้ข้อมูลคือ (1) เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนอย่างน้อย 3 ปี (2) สามารถให้ข้อมูลระหว่างการสนทนาระหว่างการสนทนาและหลังการสนทนาเพื่อให้ข้อมูลครบถ้วน และ (3) ยินดีให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตรวจสอบด้วยเทคนิคสามเส้า และนำเสนอเชิงพรรณนา จากการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ วัดใหม่สีหมื่น อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ยึดหลักการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อ เคารพในความแตกต่างของกันและกัน และสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ กาย จิตใจ สังคม และปัญญา และมีแนวทางการพัฒนา 3 ด้าน คือ 1) ความเท่าเทียม 2) ความหลากหลาย และ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบางให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, การพัฒนาชุมชน, เด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

¹ อาจารย์ประจำ, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏป่าบ้านใหม่

¹ Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombueng Rajaphat University

* Corresponding Author's Email: ncharoenlak@gmail.com

Abstract

The paradigm of improving the quality of life of a changing country must be integrated in all aspects to accommodate complex and ever - changing issues. The temple is an important center for community development and quality of life for the people of Thailand. This article aims to study monks and the quality of life promotion for vulnerable youth groups, the experience of improving the quality of life of Wat Mai Si Muen, collected data by interviews and focus groups. The tool was a structured guideline of questions. The sample consisted of 1 monk, 10 children and youths, by purposive selection. The criteria for selecting informants were. - 1) being involved in the quality of life development for children and youth for at least 3 years, 2) being able to provide information during and after the conversation in order to complete the information, and 3) willing to provide information according to the objectives of the study. Data were analyzed by content analysis and check with the triangulation technique. and descriptive presentation. The study found that Wat Mai Si Muen, Damnoen Saduak District, Ratchaburi province had adhered to the principles of coexistence with love, kindness, generosity, respect for each other's differences, and creative learning together. The main goal was to improve the quality of life, namely physical, mental, social and intellectual, and had three development approaches. - 1) equity, 2) diversity, and 3) community engagement. applied to promote the quality of life for vulnerable youth groups enabling them to coexist peacefully.

Keywords: Quality of life, community development, vulnerable youth groups

บทนำ

ประเทศไทยมีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะเป็นภาคีต่อสาธารณะระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (International Covenant on Economic Social and Cultural Rights - ICESCE) เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2542 สาระหลักคือการให้ความสำคัญกับสิทธิของทุกคนในการศึกษา โดยเน้นให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ และความสำนึกรักในศักดิ์ศรีของตนอย่างบริบูรณ์ เพิ่มพูนความเคารพในสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน อีกทั้งยังเน้นว่าการศึกษาจะต้องทำให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ความอดกลั้น และมิตรภาพระหว่างชาติ และกลุ่มเชื้อชาติ ชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มศาสนาทั้งปวง

โดยสารต่อถึงกิจกรรมของสหประชาชาติในการร่วงไว้ซึ่งสันติภาพ (ทรงชัย ทองปาน และ สิริจิตต์ เดชะอมรัชัย, 2565, หน้า 29 - 30) การตระหนักรู้ถึงสิทธิมนุษยชน การอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเมตตา ความเอื้อเพื่อ เคราะฟ์ในความแตกต่างของกันและกัน และสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งหมดเป็นหลักการพื้นฐานที่ตั้งอยู่บนคุณธรรมพื้นฐาน โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาได้ให้เป็นแนวปฏิบัติตามวิถีพุทธของสังคมไทยมาโดยตลอด ดังปรากฏในหลักพรหมวิหารธรรม 4 สังคಹัตถ 4 เป็นต้น อีกทั้งบนวิถีความเป็นชุมชน(community) มีองค์ประกอบสำคัญคือ การมีการผลิต มีการบริโภค และมีการจัดจำหน่าย จ่ายแจก (production, consumption and distribution) การมีการถ่ายทอดความรู้และระเบียน

ปฏิบัติทางสังคม (sectionalization process) การควบคุมการกระทำการของสมาชิกและมีข้อตกลงในการใช้ชีวิตร่วมกัน (social control) การให้สมาชิกทำกิจกรรมร่วมกัน (social participation) และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยมีเป้าหมายคือความสำเร็จของแต่ละบุคคล (mutual support) (สุรพล พยอมแย้ม, 2556, หน้า 21 - 26) การดำเนินการของสมาชิกในชุมชนทั้งที่อยู่ด้วยเดิมและผู้เข้ามาพักอาศัยด้วยการเพื่อพาอาศัยกันและกัน การดูแลบนพื้นฐานของศักยภาพและความต้องการที่เหมาะสม โดยการอาศัยความร่วมมือทุกภาคส่วนจึงเป็นกระบวนการการสำคัญ

จังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ 10 ตำบล 977 หมู่บ้าน และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น แบ่งออกเป็น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 4 แห่ง เทศบาลตำบล 30 แห่ง และองค์กรบริหารส่วนตำบล 77 แห่ง โดยสภาพบริบทของพื้นที่มีอาณาเขตพื้นที่ติดกับประเทศไทยมีเทือกเขาตะนาวศรีเป็นแนวพรมแดนสันปันน้ำรวมความยาว 73 กิโลเมตรจากการสำรวจปี 2560 พบร่วงงานต่างด้าว ที่ถูกกฎหมายและได้รับอนุญาตให้ทำงานในจังหวัดราชบุรี จำนวน 47,584 คน แยกเป็นประเภทชั่วคราว (มาตรา 9) จำนวน 626 คน ประเภทสั่งเสริมการลงทุน (มาตรา 12) จำนวน 103 คน ประเภทคนกลุ่มน้อย (มาตรา 13) จำนวน 3,988 คน นำเข้า MOU จำนวน 5,972 คน และพิสูจน์สัญชาติ (พม่า ลาว กัมพูชา) จำนวน 36,895 คน ส่วนจำนวนแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ (พม่า ลาว กัมพูชา) จำนวน 42,867 คน (พม่า จำนวน 38,222 คน, ลาว จำนวน 1,509 คน และกัมพูชา จำนวน 3,136 คน) (กลุ่มยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนา, 2560) ภาพรวมของจังหวัดจะเห็นได้ว่ามีกลุ่มแรงงานที่อาศัยทำงานกระจายไปตามพื้นที่ต่างๆ นอกจากนี้

ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่อำเภอชัยของจังหวัด พื้นที่จังหวัดราชบุรีจึงเป็นจังหวัดที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมทั้งประชาชนที่อยู่จังหวัดและที่เข้ามาใช้แรงงานในพื้นที่ รวมถึงเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในพื้นที่ชายขอบของจังหวัดเป็นจำนวนมาก สำหรับวัดใหม่สี่หมู่นั้น ตั้งอยู่ตำบลสี่หมู่นั้น อำเภอคำเนินสะเดว จังหวัดราชบุรีสังกัดคณะกรรมการพัฒนาชุมชนภายในกาญ ปัจจุบันเป็นศูนย์ดูแลเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง (vulnerable groups) โดยเฉพาะบุตรหลานของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่จังหวัดราชบุรี โดยใช้ฐานคิดตามหลักพุทธธรรมและบูรณะการหลักการบริหารงานสวัสดิการสังคม (social welfare administration) คุ่นชนา กันไปเพื่อดูแลผู้ด้อยโอกาสเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นสมาชิกที่ดีในชุมชน และอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม

จากความสำคัญและประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของจังหวัดใหม่สี่หมู่นั้น อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายรวมถึงแนวทางการบูรณะการพุทธธรรมกับการดูแลเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบางว่าเป็นอย่างไร ผลการศึกษาจะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพื้นที่อื่นๆ ที่มีบริบทและประเด็นปัญหาใกล้เคียงกันต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ประสบการณ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของจังหวัดใหม่สี่หมู่นั้น อำเภอคำเนินสะเดว จังหวัดราชบุรี

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตข้อมูลที่คณะกรรมการศึกษาฯได้นำมาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้อมูลบริบทของวัดใหม่สี่หมู่บ้าน และประสบการณ์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กเยาวชนก่อตุ้นประนานงของวัดใหม่สี่หมู่บ้าน อำเภอคำเนินสะแกฯ จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้ได้เจาะจงช่วงเวลาการดำเนินการของทางวัดช่วงระยะเวลาปีพุทธศักราช 2564 - 2565

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง: บริบทของพุทธศาสนา กับ การพัฒนา สังคมไทย

ในส่วนนี้ เป็นการทบทวนทฤษฎีที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะพุทธศาสนา กับ สังคมไทย ซึ่งครอบคลุมมิติของบทบาทพุทธศาสนา ต่อสังคมไทย บทบาทของพระสงฆ์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนี้

“พุทธศาสนา” ตามความหมายแล้วหมายถึง คำสั่งสอนของพุทธเจ้า มาตั้งแต่อดีตและสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ตามความเชื่อของชาวพุทธแล้ว พุทธศาสนา ได้ถือกำเนิดเมื่อคราวพุทธเจ้าได้เดินทางไปแสดงธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกให้แก่กลุ่มปัญจวัคคี ซึ่งเดิมเคยอุปถัมภาก่อนการตั้งรัฐ หลักธรรมที่พุทธองค์ได้ตั้งสอนคือ “พระธรรมจักรกับปัปตตนสูตร” หลังการแสดงธรรมเทศนาได้เกิดพระสงฆ์ขึ้นเป็นรูปแรก และนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดพุทธศาสนา ในโลก เป็นครั้งแรก ตั้งแต่นั้นมา ความสมมูลนั้นขององค์กรทางพุทธศาสนา ครอบคลุมเมื่อเกิดพุทธบริษัท 4 กล่าวคือ กิษัติ กิษัติ尼 อุบาสก และอุบาสิกา และที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเป็นศาสนาคือ ศาสนพิธี ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และกิจการต่างๆ ทางพุทธศาสนา

บทบาทหลักของพระพุทธศาสนาและได้ส่งต่อให้กับพระสงฆ์ผู้นำของพุทธบริษัท 4 เป็นบทบาทในการเกี้ยวกูลต่อสังคมนั้น การประกาศธรรมคำสอนของพระศาสนาเป็นการแสดงบทบาทที่สำคัญของสถาบันสงฆ์ การเผยแพร่ธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าล้วนแล้วเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ที่กำลังเผชิญอยู่ในสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้ด้วยอาศัยความเมตตาและกรุณาของสงฆ์ที่ได้อบรมและพัฒนาตนเองเป็นอย่างดี แล้วมุ่งบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย มีฐานะและความเป็นอยู่ที่แตกต่างไปจากประชาชนโดยเพศสภาพและการมีพระธรรมวินัยเป็นเครื่องสำรองตน เหตุนั้น พระสงฆ์จึงได้รับการยกย่องจากประชาชน ชุมชนและสังคมมาโดยตลอดให้อยู่ในฐานะที่เป็นที่เคารพยกย่องและสักการะบูชา และการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ กล่าวโดยสรุปแล้ว บทบาทของพุทธศาสนา กับ สังคมไทย (โยตະ ชัยวรรณกุล, 2563, หน้า 157 - 158) มีดังนี้

1) ลักษณะของบทบาทเชิงอุดมคติ บนวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยที่มีพุทธศาสนาเป็นรากฐานนั้น ได้ส่งผลให้เกิดกระบวนการอบรมปมเพาะ (socialization) ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนและสังคม กล่าวโดยลักษณะอุดมคติ ที่สามารถสรุปลักษณะบทบาทพระสงฆ์ ที่เอื้อต่อสังคมและชุมชน โดยเฉพาะ ประเต็นการสังเคราะห์ เกี้ยวกูลต่อชุมชน และสังคม ได้เป็น 3 ลักษณะ คือ (1) การเป็นหลักธรรมที่มุ่งปฏิบัติ กล่าวคือ พระสงฆ์ต้องเป็นผู้สำรวม อินทรีย์ เพื่อให้อยู่ในสมณสารป คือ สำรวมภายใน วาจา และใจ เป็นผู้ที่ดังมั่นในพระธรรมวินัยที่พุทธองค์ได้บัญญัติไว้ จนส่งผลให้เป็นผู้มีกิริยาที่สมควรแก่การยกย่อง วาจาที่ดี งดงาม เหมาะสมแก่การเรียนรู้ สงบนิ่งเป็นประกายที่สุขุม ผ่องใส สุขุมเยือกเย็นด้วยจิตที่ฝึกฝนดีแล้ว และ

เป็นที่น่าเเครนพนับถือ (2) การเป็นผู้มุ่งปฏิบัติตรงคือ มุ่งมั่นต่อการปฏิบัติตามแนวทางหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ได้บัญญัติไว้ ทั้งประไชชน์ที่เป็นเชิงอุดมคติ และประไชชน์ในปัจจุบันที่จะต้องเอื้อเพื่อต่อความเดือดร้อน สุขทุกข์ของประชาชนไปพร้อมๆ กัน (3) การเป็นผู้ที่มุ่งปฏิบัติเพื่อรัก แห่งถึงหลักธรรม กล่าวคือ การเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้แจ้ง มุ่งการหลุดพ้นจากความทุกข์ตามคติทางพุทธศาสนา ปฏิบัติศีลอย่างหมัดจด ครบถ้วน สมาริเพื่อชาร์ตันให้อยู่กับปัจจุบันอย่างมีความสุข และสร้างปัญญาด้วยความพากเพียร ทั้งหมดเป็นเครื่องหล่อหลอมและได้ส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้เป็นผู้เมืองทบทำสำคัญในการเป็นผู้นำของชุมชนมาโดยตลอด

2) ลักษณะของบทบาทด้านความคาดหวังของชุมชนและสังคม บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจะแบ่งออกมาเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) ลักษณะที่เป็นบทบาทหลัก หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นเฉพาะของพระสงฆ์ กล่าวคือ การเป็นผู้นำชุมชนที่มุ่งการอบรมกอล่อมเกลาจิตวิญญาณเพื่อให้เกิดความหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดด้วยการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาริ และปัญญา (ไตรยางค์สิกขา) ให้เกิดความสมดุล และเหมาะสมกับการดำเนินชีวิต และ (2) ลักษณะที่เป็นบทบาทรองของภารกิจ โดยพื้นฐานคือการเป็นผู้นำของชุมชนทั้งด้านการปฏิบัติและด้านเชิงพื้นเส้นทางสายกลาง บนพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่ปกติ พระสงฆ์จะเป็นแบบอย่างในการเป็นผู้เอื้อเพื่อการนำพาการสั่งสมและสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้เกิดขึ้นส่งต่อให้กับลูกหลานของชุมชนและสังคม ในယามวิกฤติหรือสถานการณ์ไม่ปกติ พระสงฆ์จะต้องเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและทำการปฏิบัติในการนำพาประชาชนให้เกิดความสามัคคี ความเชื่อมั่น และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้ฝ่าฟันวิกฤติต่างๆ ให้ผ่านพ้นไปให้ได้ เช่น วิกฤติ

ทางสังคมในอดีตที่ปรากฏหลักฐานว่าพระสงฆ์เป็นผู้นำในการสร้างขวัญกำลังใจ พระสงฆ์เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมเพื่อเสริมแรงบันดาลใจกับให้ประชาชน เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนนี้คณบุรุษจัยได้ใช้เป็นกรอบคิดเบื้องต้นในการศึกษา และเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้างต้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้วิธีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in - depth interview) สนทนากลุ่ม (focus group discussion) และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (participation observation) และเครื่องมือที่ใช้คือแนวคำถ้า (guidelines) มีลักษณะเป็นคำถ้าปลายเปิดตามวัตถุประสงค์ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คณบุรุษจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (documentary research) ซึ่งข้อมูลเบื้องต้นคือข้อมูลบริบทของพื้นที่จังหวัดราชบูรีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นเป็นการศึกษาพื้นที่เป้าหมาย ทั้งหมดได้เป็นองค์ความรู้เบื้องต้น และเป็นแนวคิดในการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่คณบุรุษจัยได้กำหนดเอาไว้

ขั้นตอนที่ 2 ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาภาคสนามผ่านการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม โดยคณบุรุษจัยได้ลงพื้นที่ก่อกลม เป้าหมายเพื่อเก็บข้อมูล การสังเกตการณ์พื้นที่จริงเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างรอบด้าน โดยได้ความอนุเคราะห์จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดในการอำนวยความสะดวก สะดวกและประสานงานการลงพื้นที่ ตลอดถึงการได้ร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นตอนต่อเนื่องจาก
ขั้นตอนที่ 2 โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์
เชิงเนื้อหา (content analysis) จากข้อมูลทั้งหมดที่
ได้ และได้มีการตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยเทคนิค
สามเสา (triangulation technique)

ขั้นตอนที่ 4 เป็นการเรียนรู้ และนำเสนอผลการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ของการศึกษาที่ได้กำหนดไว้

ผลการศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมพบว่า

1. บริบทและพัฒนาการ บริบทของพื้นที่วัดใหม่สี่หมู่น้อยลেขที่ 95 หมู่ 1 ตำบลสี่หมู่นึ่ง อำเภอคำเนินสะตวาก จังหวัดราชบุรี เป็นวัดที่สังกัดคณะสงฆ์มหานิกายของคณะสงฆ์ไทย จากประวัติศาสตร์บอกเล่า (oral history) พบว่า วัดใหม่สี่หมู่นึ่งเป็นวัดของชุมชนดังเดิมที่ก่อตั้ง เมื่อประมาณ พุทธศักราช 2337 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. 2470 ตามตำนานจากกรุ่นต่อรุ่นซึ่ง “วัดใหม่สี่หมู่นึ่ง” มาจากเชื่อว่าเดิมพื้นที่ชุมชนบริเวณที่ตั้งของวัดมีวัว放จำนวนมากถึง 40,000 ตัวซึ่งชุมชนก็เลยได้เลี้ยงไว้และลงมาดื่มน้ำบาริเวณนี้อยู่เสมอๆ และพื้นที่จากการอยเหยียบย่างของผู้คนดังกล่าวส่งผลให้เป็นคลอง และเกิดน้ำขังเป็นที่มาของการไหลผ่านของน้ำ และเป็นที่มาของเชื่อว่า “คลองสี่หมู่นึ่ง” และตั้งชื่อตำบลตามสถานที่เป็น “ตำบลสี่หมู่นึ่ง” เช่นเดียวกับ “วัดใหม่สี่หมู่นึ่ง” ซึ่งเป็นวัดของชุมชน ซึ่งปัจจุบันมีพระปลัดญาณเดช จนทุโลโภ (จันทร์คง) จบการศึกษานักธรรมชั้นเอก และบริษัทญาพุทธศักราชสถาบันพุทธศักราช 2552 เป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังเป็นพวงหรีดพัฒนา

ที่ได้รับการยกย่องนับถือของประชาชนและคณะสงฆ์ ดังจะเห็นได้จากการได้รับมอบหมายจากคณะสงฆ์ในการดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น กรรมการ spanning หลวงพ่อคุณธรรม เป็นพระสอนศิลธรรมประจำโรงเรียน เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเนาขามาราม และได้รับการแต่งตั้งเป็นพระกรรมวจารย์ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังได้รับรางวัลด้านการพัฒนาต่างๆ เช่น ได้รับประกาศเกียรติคุณผู้นำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา (เสาสามัชฌะ) สาขาวงค์เคราะห์ประชาชนและชุมชน รางวัลธรรมจักรทอง สาขางามประโภชน์ด้านสาธารณูปการและการพัฒนาชุมชนดีเด่น และรางวัลอัครบุคคลแห่งชาติ (พระหมนาค) สาขาเกียรติคุณ ผู้นำคุณประโยชน์ต่อศาสนา สังคม และประเทศชาติดีเด่น เป็นต้น ผลงานล่าสุด ได้รับรางวัลต่างๆ ได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เกื้อกูลชุมชนและสังคม โดยมุ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงแก่ประชาชนทุกระดับ

1.1 จุดเริ่มต้นและแรงบันดาลใจ

การได้มีโอกาสทำงานใกล้ชิดพระผู้ใหญ่ กับการทำหน้าที่ในฐานะพระเลขานุพัชร เจ้าอาวาสวัดเนกขัมมาราม กล่าวคือ พระครูไพบูลพัฒนาภรณ์ (หลวงพ่อชุม สมปุนโน) อธิบดีเจ้าอาวาสวัดเนกขัมมาราม อำเภอคำเนินสะพาน จังหวัดราชบุรี ด้วยความเมตตาธรรมของท่าน จึงได้รับเด็กที่อยู่ในชนบทพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีซึ่งยากจนและไม่มีโอกาสได้ศึกษา ต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยท่านได้รับมาอุปการะ ดูแลในวัดเนกขัมมาราม และการได้รับหน้าที่เป็นพระพี่เลี้ยงค่อยดูแลเด็กและเยาวชน รวมถึงได้สอนเด็ก ๆ ในโรงเรียนในฐานครุศาสตร์สอนศิลธรรม อย่างต่อเนื่อง จากประสบการณ์ที่ได้อีกทั้งเครื่องเลือมใส่ต่อปันฐานของอธิบดีเจ้าอาวาสวัดเนกขัมมารามที่ให้ความสำคัญกับ “การศึกษา”

ปรากฏนาทีจะให้เด็กเยาวชนได้รับโอกาสทางการศึกษาจึงได้ไปรับมาตรฐานแล้วให้การศึกษา เมื่อได้รับโอกาสเป็นเจ้าของสวัสดิ์ใหม่สีห่มีน นอกจากการบริหารคณะสงฆ์ในปัจจุบันแล้ว จึงได้รับเด็กเยาวชนเข้ามาดูแลสืบสานตามแนวทางของบุรพาราชารย์ที่ได้นำทางเอาไว้ ดังคำปรางค์ว่า “เป็นครุสอน ศาสนा สังคม ภาษาไทย หลวงพ่อทำงานนี้ตั้งแต่อายุ 19 ปี ทำมามากกว่า 19 ปี ได้ฉายาว่า หลวงพ่อองค์ดำ ต่อมากลวงพ่อเจ้าของสวัสดิ์แกข้มมารามได้ มรณภาพ ก็ได้สืบทอดต่อตั้งแต่นั้นมา” (สัมภาษณ์ตัวแทนพระสงฆ์, 2 ตุลาคม 2565) เด็กและเยาวชนที่จะรับเข้ามาอุปการะมีฐานะยากจน แต่มีความตั้งใจที่จะศึกษาเล่าเรียน และที่สำคัญคือพ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องอนุญาตก่อน จากนั้นทางวัดจะรับเข้ามาดูแลต่อ ปัจจุบันเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของวัดใหม่สีห่มีน มีจำนวน 106 คน (สัมภาษณ์เด็กและเยาวชน, 2 ตุลาคม 2565)

1.2 แนวทางการดำเนินการ

(1) การเตรียมการ จุดมุ่งหมายสำคัญที่เจ้าของสวัสดิ์จะช่วยต่อจากอดีตเจ้าของสวัสดิ์เนกข้มมารามที่ต้องการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้ได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น ต้นทุนประสบการณ์การบริหารจัดการรวมถึงแนวทางการดูแลเด็กและเยาวชน ได้ถูกนำมาใช้บริหารจัดการที่วัดใหม่สีห่มีน ปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือ ประการแรก “ผู้ดูแลหลักและเครือข่ายร่วมดูแล” ซึ่งจะต้องเป็นผู้ร่วมดำเนินการ โดยเจ้าของสวัสดิ์เป็นผู้นำหลักกับภารกิจทั้งหมด มีคณะสงฆ์ คณะกรรมการวัด และแกนนำชุมชนรอบๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ประการที่สอง “งบประมาณและค่าใช้จ่าย” เป็นเงินที่ได้รับการบริจาคจากพุทธศาสนิกชนที่ต้องการช่วยเหลือคณะสงฆ์ และคณะกรรมการ

ประการที่สาม “สถานที่พักอาศัย” โดยสถานที่หลักคือศาลาการเปรียญของวัดมีการแบ่งโซนพื้นที่แบ่งเป็นชายและหญิง เน้นความปลอดภัยและการดูแลซึ่งกันและกันได้อย่างสะดวก และ “การจัดการภายในวัด” เน้นแบบช่วยเหลือและมอบหมายให้คณะสงฆ์ภายนอกวัดช่วยสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิดโดยเจ้าของสวัสดิ์เป็นผู้กำกับดูแลทุกๆ ด้านอย่างใกล้ชิดเช่นกัน ในด้านการจัดการได้มีการแบ่งความรับผิดชอบ คือ (1) กลุ่มเด็กเล็ก ที่ยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้มากนัก จะพักโรงนอนสำหรับเด็กเล็ก มีพี่เลี้ยงซึ่งเป็นรุ่นพี่ที่อยู่มาก่อนประมาณ 4 - 5 คน อยู่ดูแลการใช้ชีวิตประจำวัน (2) กลุ่มเด็กและเยาวชนผู้หญิง จะมีห้องพักเป็นสัดส่วน นอนห้องเดียวกันประมาณห้องละ 6 - 7 คน มีเตียง 2 ชั้นมีพัดลม ห้องน้ำแยกจากห้องนอนแยกเฉพาะผู้หญิง และ (3) กลุ่มเด็กและเยาวชนผู้ชาย นอนในบิเวณวัดตามอัธยาศัย เช่น นอนที่ศาลาการเปรียญ หรือในศาลาต่างๆ ตามบริเวณวัด ทั้งนี้ต้องอยู่ในสถานที่ปลอดภัยและเจ้าของสวัสดิ์ได้ออนุญาต

(2) การดำเนินงาน เป็นการดูแลตามสถานการณ์และปัญหาเฉพาะหน้า แต่มีจุดเน้นคือจะต้องให้เด็กและเยาวชนทั้งหมดได้รับการศึกษาโดยได้รับความอนุเคราะห์จากโรงเรียนวัดใหม่สีห่มีน (ยงค์ประชาเรืองวิทยานุกูล) สอนระดับชั้นอนุบาล ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 และโรงเรียนวัดเนกข้มมาราม (ถนนมราชาภูร์อุทิศ) สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทางวัดได้สนับสนุนสิ่งที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย (1) การเตรียมของใช้ในชีวิตประจำวัน ของใช้ต่างๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวันของเด็กและเยาวชน เช่น สนับ ยาสีฟัน ผ้าห่ม เจ้าของสวัสดิ์เป็นผู้เตรียมให้ทั้งหมด และครัวของวัดเป็นผู้เตรียมอาหารเช้า กลางวัน และเย็นให้กับเด็กและเยาวชน และ (2) การเตรียมการ

ด้านการศึกษา เจ้าอาวาสได้ประสานงานและให้นโยบายกับโรงเรียน เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เข้าเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษา โดยมีการประสานงานกับโรงเรียนเพื่อให้เด็กและเยาวชนเข้าเรียน หากเด็กและเยาวชนคนใดมีความประสงค์จะศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี เจ้าอาวาสจะให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ทั้งในส่วนของทุนการศึกษาและการทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง และดูแลเสมือนญาติในการดูแลครอบครัว ดังการสนับสนุนกลุ่ม “ทางวัด ก็ต้องดูแล เราดูแลเหมือนลูกหลานของเรา ก็ดูแลทุกเรื่องในการใช้ชีวิตประจำวัน ที่ขาดไม่ได้เป็นหน้าที่ของเราโดยเฉพาะคือ อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี ให้การศึกษากับเด็กทุกคนจนจบปริญญาตรี ฝึกให้เด็กและเยาวชนมีวินัย และส่งเสริมให้มีรายได้เสริมในช่วงเวลาว่างจากการเรียน” (สนับสนุนกลุ่มเด็กและเยาวชน, 2 ตุลาคม 2565)

นอกจากนี้แล้ว ยังดูแลคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ เช่น ในเวลาที่เจ็บป่วย ไม่สบาย เจ้าอาวาสพาไปหาหมอ ดูแลค่ารักษาพยาบาล ส่งรถไปรับไปส่งเด็กและเยาวชนที่ต้องการกลับไปเยี่ยมบ้าน หรือไปทำกิจธุระใกล้ๆ เด็กที่สามารถเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยได้เจ้าอาวาสจะทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองด้วยตนเอง ดูแลและพยาบาลรายงานตัว จองหอพัก

(2) การดูแล และประเมิน “พี่ดูแลน้อง” ที่สำคัญๆ คือ (1) การติดตามด้านการศึกษา มีการติดตามการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ความก้าวหน้าในการศึกษาให้กับเด็กๆ มีการติดตามผลการเรียนของเด็กทุกคนโดยสอบถามความติดตามกับครูที่โรงเรียนและให้แนวทางในการสอนและพัฒนาเด็กและเยาวชน เนื่องจากเด็กและเยาวชนที่รับมาอยู่ที่วัดในช่วงแรกยังพูดและ

ฟังภาษาไทยไม่ได้ จึงต้องมีการติดตามและพัฒนาอย่างใกล้ชิด และ (2) การติดตามหลังจบการศึกษาเด็กที่เรียนจบระดับปริญญาตรี มีงานทำที่มั่นคงจะส่งเงินมาให้กับวัดคุณละ 1,000 บาทเพื่อให้เจ้าอาวาสนำมาใช้จ่ายเพื่อดูแลน้องๆ ต่อไป หรือจะนำเงินจำนวนนี้ไปช่วยเหลือสังคมตามคำสั่งสอนของเจ้าอาวาสที่สอนไว้ว่าให้เด็กๆ “เป็นผู้ให้บังคลังจากที่เป็นผู้รับ”

1.3 การจัดการและดูแลส่งเสริมคุณภาพชีวิตภายในวัด

การจัดการและดูแลเด็กและเยาวชนภายในวัดนอกจากจะให้ความสำคัญกับความปลอดภัยด้านต่างๆ โดยเฉพาะ “สภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย” โดยวัดได้ตระหนักรถึงอันตรายที่อาจจะเป็นผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนที่เข้ามาอาศัยภายในวัด ทั้งด้านความปลอดภัยจากการจัดสภาพแวดล้อมทางอาคารสถานที่พักเครื่องใช้ต่างๆ ที่จำเป็น วัตถุอันตราย และจัดสภาพแวดล้อมเหล่านั้นให้เหมาะสมเกิดความปลอดภัย มีขอบเขตชัดเจน มีห้องพักที่มีความปลอดภัย เป็นต้น “การกำหนดบริเวณที่ปลอดภัย” โดยคณะกรรมการได้มีการกำหนดเป็นระเบียบในการดูแล เช่น การอยู่ในพื้นที่ไม่เปลี่ยววนเกินไป ต้องมีเพื่อนและเพื่อนนักเรียนอยู่เป็นกลุ่ม และให้มีพื้นที่ห้องทำการทำกิจกรรมและที่พักอาศัยอย่างเป็นสัดส่วน ทำกิจกรรมทั้งในที่โล่งและบริเวณวัด การเล่นออกกำลังกาย ห้องน้ำ ห้องส้วมที่เป็นสัดส่วน กำหนดครรภับส่งและการเดินทางไปโรงเรียน การนัดหมายและกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน ทั้งนี้อยู่ในการดูแลของคณะกรรมการและกรรมการที่ถูกมอบหมายเพื่อดูแลกันและกัน ส่วนภารกิจในแต่ละวันของเด็กและเยาวชน ปรากฏดังแผนภูมิที่ 1

ช่วงเวลา		การกิจในแต่ละวันของเด็กและเยาวชน				
เวลา แต่ละวัน 24 ชม.	ช่วงเช้า กลางวัน เย็น	ตื่นทำกิจวัตร	ทำวัตรเช้า อาหารเช้า	เรียน	เดินทาง	
		ทำการบ้าน ทำความสะอาดวัด นอนพักผ่อน	ทำวัตรเย็น		เดินทาง	
		(1) หอพัก (ในวัด)	(2) บริเวณนัด	(3) โรงเรียน	(4) ชุมชน	
พื้นที่ (บริเวณวัด - โรงเรียน - ชุมชน) การดูแลเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง						

**แผนภูมิที่ 1 แสดงเวลา กิจกรรมการดูแลคุณภาพชีวิตในแต่ละวัน
ที่มา: สรุปและสังเคราะห์โดยผู้ศึกษา**

จากแผนภูมิที่ 1 แสดงให้เห็นถึงกิจกรรมรายสัปดาห์ โดยเริ่มตั้งแต่วันจันทร์ถึงศุกร์ ตื่นเช้า สำรวจตัวเอง นั่งสมาธิ ทานอาหารเช้า นั่งรถที่วัดจัด ให้ไปส่งที่โรงเรียน ช่วงกลางวันบางวันที่วัดจะนำอาหารใส่รถให้เด็กๆ ไปรับประทานถึงที่โรงเรียน บางวันจะรับเด็กกลับมารับประทานข้าวที่วัด และให้รถไปส่งไปโรงเรียนเพื่อเรียนช่วงบ่าย หลังเลิกเรียนวัดจะให้รถไปรับเด็กๆ กลับวัด รับประทานอาหารเย็น ทำกิจวัตรส่วนตัวหรือช่วยงานที่วัด นอกจากรถนี้แล้วในช่วงวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ จะเริ่มตั้งแต่การตื่นเช้า

สวัสดิ์ นั่งสมาธิ ทานอาหารเช้า ช่วยงานที่วัดตามหน้าที่ของแต่ละคน เช่น ช่วยเลี้ยงน้องเด็กเล็ก อาบน้ำ ดูแลน้องๆ ช่วยการดูแลความสะอาดวัด ล้างห้องน้ำ ช่วยดูแลขยายตอกไม้ขูป เทียนบริการคนที่มาทำบุญที่วัด เด็กบางรายหากมีชาวบ้านขอให้ไปช่วยทำงานเจ้าอาวาสจะอนุญาตให้ไปเพื่อหารายได้เสริม หรือเด็กบางคนมีความสามารถทางด้านการเล่นดนตรีจะไปซ้อมดนตรีเพื่อไปแสดงหารายได้เสริมของตนเองและบางส่วนได้บริจาคช่วยเหลือวัดเป็นทุนสำหรับดูแลเด็กและเยาวชนภายในวัด

ภาพประกอบ 1 และ 2: กิจกรรมเด็กและเยาวชนภายในวัด และการสนับสนุนกิจกรรม
ที่มาภาพ: บันทึกโดยผู้ศึกษา

3. ปัจจัยความสำเร็จ แม้ว่าระยะเวลาของการดูแลเด็กและเยาวชนกลุ่ม普遍บางในวัดใหม่สี่หมู่บ้านจะใช้ระยะเวลาไม่นานนัก แต่ก็สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มเป้าหมายได้ พัฒนาตนเองและเป็นคนดีให้กับสังคมได้ ปัจจัยสนับสนุนและส่งเสริมให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนับสนุน พบว่าปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญมีดังนี้

3.1 ความเป็นผู้นำของเจ้าอาวาส บันพื้นฐานที่สำคัญที่สุดคือรำงวนในฐานะ ประสบการณ์ในพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้น “ประโยชน์สุข ของมหาชน” ตามปณิธาน (aspiration) ของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเกื้อกูลต่อประชาชนไม่เลือก ชั้นวรรณะ การมีวิสัยทัศน์ที่ดีมุ่งต่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชนในอนาคต มุ่งมั่น (passionate) ต่อภารกิจดำเนินการให้เกิดความต่อเนื่อง เป็นครูและที่ปรึกษาที่ดี เป็นผู้ประสานความร่วมมือ ในการดำเนินการต่างๆ

3.2 การยึดหลักธรรมเป็นแนวทางการดำเนินงาน เป็นหลักการและหลักปฏิบัติในการบริหารจัดการและดำเนินงาน ได้แก่ หลักพรหม

วิหารธรรม และหลักสังคมหัวตุก ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการดำเนินงาน การดำเนินการตามหลักธรรม ดังกล่าวได้ส่งผลให้เครือข่ายและประชาชนทั่วไป ที่มีจิตศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเป็นต้นทุนได้ หลังให้เข้ามาช่วยเหลือดูแลเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

3.3 การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งจากความร่วมมือของคณะกรรมการในเขตพื้นที่จังหวัดราชบุรี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการดูแลคุณภาพชีวิต เครือข่ายทางการศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียง มีการให้ความร่วมมือด้านต่างๆ ที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดูแลเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในเบื้องต้น เช่น การให้การศึกษา การสนับสนุน ปัจจัยที่จำเป็น การสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงสาธารณูปโภค เป็นต้น

3.4 สื่อสารและประชาสัมพันธ์ ปัจจุบัน ความหลากหลายและการสื่อสารกิจกรรมและโครงการต่างๆ ที่วัดใหม่สี่หมู่บ้านได้ดำเนินการถูกถ่ายทอดสู่สาธารณะอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ประชาชนได้รับรู้ถึงกิจกรรมและความจำเป็นด้านต่างๆ ที่ทางวัดต้องการความช่วยเหลือ เช่น YouTube Facebook

การประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงานต่างๆ ทั้งหมด เป็นปัจจัยสนับสนุนให้การกิจของวัดใหม่สีใหม่น สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

3.5 การช่วยเหลือและสนับสนุนจากรุ่นพี่ สู่รุ่นน้อง จุดมุ่งหมายในการดูแลเด็กและเยาวชน กลุ่มประชาชนคือการให้โอกาสในการพัฒนาการศึกษา ฝึกทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต และการอบรมบ่มเพาะเพื่อให้เป็นคนดีในการอยู่ในสังคม เด็กที่มีศักยภาพที่สามารถดูแลตนเอง ได้แล้วและมีรายได้จะระดมทุนมาค่อยสนับสนุน กิจกรรมของวัดและดูแลรุ่นน้องๆ รวมถึงสนับสนุน ในการดูแลรับซึ่งจัดหาซองทางการประกอบอาชีพให้กับรุ่นน้องเมื่อมีความพร้อมและมีศักยภาพที่จะออกไปดูแลตัวเองได้

4. ปัญหาและแนวทางการจัดการ ในอนาคต จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสทนา กลุ่ม พ부ฯ ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ พ부ฯ เด็กและเยาวชนที่เจ้าอาวาสได้รับเข้ามาดูแลในวัดใหม่สีใหม่นับว่าเป็นเด็กกลุ่มประชาชนที่ถูกแยกส่วน (segregate) ด้วยเศรษฐฐานที่ไม่เท่าเทียมกับเด็กเยาวชนในพื้นที่อื่นๆ ทั่วไป และบางส่วนจะขาดโอกาสด้วยข้อจำกัดทางเชื้อชาติ และสถานะทางกฎหมายส่งผลให้ “ความเท่าเทียม” ด้านคุณภาพชีวิตในทุกๆ ด้าน เช่น สิทธิและเสรีภาพทางด้านกฎหมายพื้นฐาน ได้แก่ การเข้าถึงการศึกษา การเข้าถึงการรักษาพยาบาล การเดินทางที่ต้องถูกจำกัด และอาจถูกดำเนินการทางกฎหมาย สิทธิทางวัฒนธรรม และอุดติด้วยการแบ่งชั้นชั้นในฐานะพลเมืองผู้พากาศ ความมั่นคงทางอาชีพ และการเข้าถึงทรัพยากรอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม บนพื้นฐานของหลักเมตตาธรรม และการให้ความสำคัญกับ “การศึกษา” ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาศักยภาพความเป็นมนุษย์ วัดใหม่สีใหม่นยังคงให้ความสำคัญ กับการดูแลคุณภาพชีวิตของเด็กกลุ่มประชาชน

ที่เข้ามาอาศัยและพักพิง โดยมุ่งหวังว่าวัดจะเป็นส่วนหนึ่งที่ดูแลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เด็กและเยาวชนที่เข้ามาพักพิงเมื่อได้รับโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาตนเองแล้วจะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีเกียรติและช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมตามศักยภาพที่จะทำได้

สรุป และองค์ความรู้ใหม่

ดังกรณีศึกษาและความสำคัญดังกล่าว ข้างต้น บทบาทพะรังษ์กับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุตรหลานแรงงานต่างด้าวที่นำหลักพุทธธรรมมาเป็นฐานในการดูแลและส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิตนั้น สามารถเชื่อมโยงและสรุปได้ตามลำดับ ดังนี้

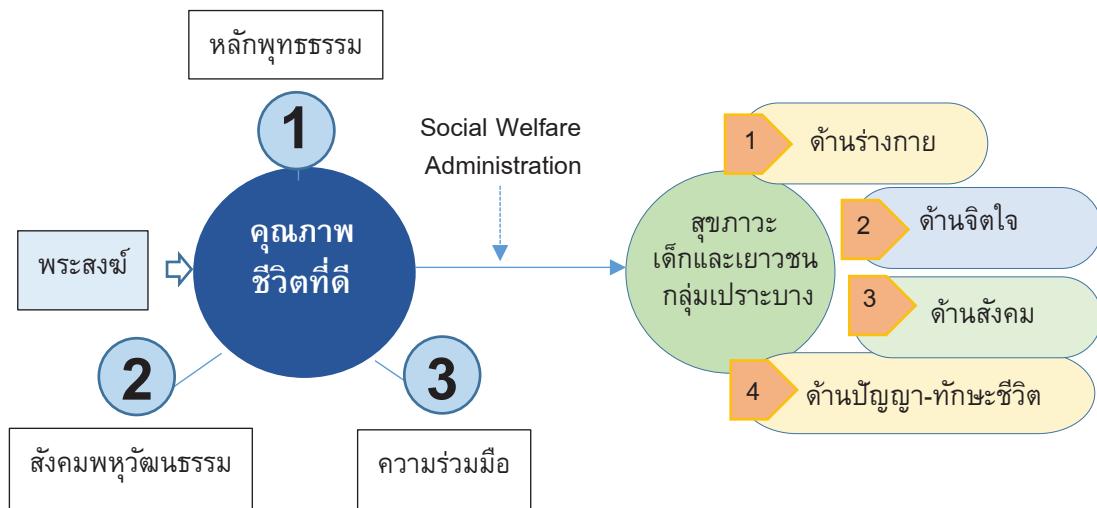
1. พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการช่วยเหลือและดูแลกลุ่มประชาชนผู้ด้อยโอกาสเนื่องจากบทบาทของพระสงฆ์ 担当อยู่ในสถานะผู้นำจิตวิญญาณ ผู้นำชุมชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการเป็น “พุทธบูตร” ที่มุ่งเกื้อกูลต่อประชาชนชาวโลกาที่ได้รับความเดือดร้อน นอกจากนี้แล้วการเข้าใจและรับรู้ถึงแนวทางการบูรณาการการบริหารจัดการงานสวัสดิการสังคม (social welfare administration) กล่าวคือ ต้องมีความเชื่อตามหลักการพื้นฐานเรื่อง “คน” (people) ว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human being) บทบาทพะรังษ์ในจึงต้องมีลักษณะของการบูรณาการทั้งด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น (locality or community development) วางแผนทางสังคม (social planning) และการปฏิบัติการเชิงสังคม (social action) ซึ่งต้องอาศัยพื้นที่ที่สำคัญของการปฏิบัติคือการเรียนรู้และเข้าใจถึงบริบทของชุมชนหรือใช้ชุมชนเป็นฐานของการทำงาน (community - based) นั่นเอง

2. คุณภาพชีวิตที่ดี (quality of life) ความอยู่ดีกินดีของชุมชน (community well-being) เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกในชุมชนนั้นๆ จะมีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม หรือด้านอาชีพการงานก็ตาม ประสงค์ในฐานผู้นำทางจิตวิญญาณที่มุ่งนำพาประชาชนให้หลุดพ้นจากความทุกข์ และในฐานะที่เป็นผู้นำทางการปฏิบัติเพื่อให้สามารถดำเนินการตามอุดมคติ ได้อย่างปกติสุขตามแนวทาง “ทางสายกลาง” ของพระพุทธศาสนา จากบทเรียนกรณีศึกษา วัดใหม่สี่หมู่บ้านท่อนให้เห็นถึงการบูรณะการระหว่าง 3 องค์ประกอบหลัก คือ (1) หลักธรรม ทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลัก “พระมหาธรรมวิหารธรรม” 4 ประการ (เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกษา) และหลักสังคಹัตถ 4 ประการ (ทาน ปิetya อัตถจริยา และสมานัตตา) เป็นหลักธรรมพื้นฐานดังต้นสำหรับบทบาทพระสงฆ์ในการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยว่าหลักธรรมทั้ง 2 ประการสะท้อนให้เห็น “ลักษณะเชิงอุดมคติ” และ “ลักษณะเชิงความคาดหวัง” ของชุมชนต่อพระสงฆ์ในสังคมไทยซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (2) ความเข้าใจถึงความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม (multicultural society) บริบททางสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบันทั้งมิติของการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างชาติ ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิตและความแตกต่างทางวัฒนธรรมในพื้นที่ ความหลากหลายทางการประกอบอาชีพ และกระบวนการ การกล่อมเกลาทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การเข้าใจและรับรู้ถึงบริบทเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานให้เกิดความเข้าใจและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดี

ชีวิตให้อยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างกันได้ และ (3) ความร่วมมือร่วมแรงการทำงาน (co - creating of collaboration) ความเป็นชุมชนที่มีการอยู่ร่วมกันของผู้คนหลายฝ่าย และองค์กรต่างๆ ที่เป็นโครงสร้างทั้งที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ ภาคเอกชน ประชาสังคม หรือระดับปัจเจกบุคคลที่มีจิตอาสาในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น หากมีการเชื่อมประสานให้เป็นเครือข่ายการทำงาน มีการระดมความคิดเพื่อระบุปัญหาร่วมกัน การวางแผน การร่วมดำเนินการ การประเมิน และร่วมกันยกระดับการทำงานให้เกิดความต่อเนื่อง ทั้งหมดจะเป็นเครื่องมือสำคัญในสร้างเสริมคุณภาพชีวิตให้เกิดความยั่งยืนกับชุมชนได้

3. คุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบาง (vulnerable persons) โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มทั้งจากบุตรหลานแรงงานต่างด้าว และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ประเทศไทยซึ่งจะดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่องในสังคมไทย การเข้าใจถึงแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตกับกลุ่มดังกล่าวอย่างเข้าใจ ทั้งด้านที่มาและฐานรากสำคัญของปัญหา แนวทางการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิต กว้างมาก ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการพัฒนาเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาความร่วมมือ จะเป็นแนวทางสำคัญในการดูแลแบบองค์รวม (holistic approach) ได้ ไม่จำเปาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งให้เกิดภาระ หากแต่เป็นความร่วมมือเพื่อให้สังคมในภาพรวมสามารถดำเนินอยู่ได้อย่างมีความสุข และเป็นสังคมที่นำอยู่ในภาพรวมได้

จากการศึกษา สามารถสรุปการเชื่อมโยงได้ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 ประสงค์กับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนกลุ่ม普遍ประจำ

อภิปรายผล

ประสบการณ์การส่งเสริมคุณภาพชีวิต จากวัดใหม่สี่หมื่น อำเภอคำเนินสะได้ จังหวัดราชบุรี ดังกล่าวข้างต้นนั้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ซับซ้อน และยากที่จะคาดคะเนนั้น การเคลื่อนย้ายประชากรยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก สังคมไทยจะต้องอยู่ร่วมกันกับสมาชิกต่างประเทศที่เข้ามาทำงานอย่างหลักเลี้ยงไม่ได้ การเลี้ยงเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนการเป็นสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลาย (multi-cultural society) และการออกแบบการดูแลเพื่อให้เกิดความเหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกหน่วยงานจะต้องดำเนินถึงและออกแบบให้สอดรับกับสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งจากการศึกษารั้งนี้พบว่า ประสงค์วัดใหม่สี่หมื่น อำเภอคำเนินสะได้ จังหวัดราชบุรี ได้ยึดหลักการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเมตตา ความเอื้อเพื่อ เคราะห์

ในความแตกต่างของกันและกัน และสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การยิ่งใจ สังคม และปัญญา และมีแนวทางการพัฒนา 3 ด้าน คือ 1) ความเท่าเทียม 2) ความหลากหลาย และ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่ม普遍ประจำให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของทรงชัย ทองปาน และสิริจิตต์ เดชอมรชัย (2565, 29 - 30) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตไว้ว่า จุดเริ่มต้นคือการสร้างความตระหนักรและความสำนึกระดับสากล ศรีของตนอย่างบริบูรณ์ เพิ่มพูนความเคารพในสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ของความเป็นมนุษย์ แม้จะแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา และถิ่นฐาน และได้เน้นว่า การศึกษาจะต้องทำให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ความอดกลั้น และมิตรภาพระหว่างชาติ และกลุ่มเชื้อชาติ ชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มศาสนาทั้งปวง โดยสานต่อถึงกิจกรรมของสหประชาติในการช่วยเหลือสังคมโลก นอกจากนี้แล้วจากการ

ศึกษาข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นว่าด้วยและพระสงฆ์ นับว่าเป็นต้นทุนทางสังคมที่ดีของสังคมไทยที่จะ เป็นส่วนหนึ่งในการดูแลคุณภาพชีวิตของสมาชิก ของชุมชนที่มาจากการเคลื่อนย้ายแรงงาน และ พระสงฆ์จะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม คุณภาพชีวิตโดยยึดหลักธรรมทางพุทธศาสนา ทั้งหลักพรหมวิหารธรรม 4 ประการ (เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา) หลักสังคಹัตถ 4 ประการ (ทาน ปิยवาจा อัจฉริยา และสมานตตตา) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่เน้นถึงความรัก เมตตา การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และออกแบบ ให้สอดรับทุกมิติของคุณภาพชีวิตคือด้านกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ ร่วมกันและเป็นชุมชนที่อยู่ดีมีสุข (community well-being) และดำเนินชีวิตต่อไปได้ ซึ่งแนวคิด ดังกล่าวสอดคล้องกับสุรพล พะยอมแย้ม (2556, หน้า 21 - 26) ได้กล่าวถึงปัจจัยพื้นฐานของการ รวมกุ่ม หรือการอยู่ร่วมกัน หรือการดำรงชีวิต ในรูปแบบของการเป็นวิถีชุมชน (community) มี องค์ประกอบสำคัญคือ การมีการผลิต มีการบริโภค และมีการจัดจำหน่ายจ่ายแยก (production, consumption, and distraction) การมีการ ถ่ายทอดความรู้และระเบียบปฏิบัติทางสังคม (sectionalization process) การควบคุมการกระทำ ของสมาชิกและมีข้อตกลงในการใช้ชีวิตร่วมกัน (social control) การให้สมาชิกทำกิจกรรมร่วมกัน (social participation) และการช่วยเหลือเกื้อกูล กันโดยมีเป้าหมายคือความสำเร็จของแต่ละบุคคล (mutual support) ซึ่งกระบวนการต่างๆ นี้จำต้อง อาศัยการพึ่งพาอาศัยกันและกัน หรือพึ่งพา กัน เป็นแนวคิดที่สอดรับกับแนวคิดทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักธรรมสังคಹัตถ 4 สอดคล้องกับ โยตะ ชัยวนันกุล (2563, หน้า 158) ได้กล่าวถึง 2 ลักษณะที่สำคัญของบทบาทพระสงฆ์ในการ ดูแลชุมชนคือ (1) ลักษณะที่เป็นบทบาทหลัก หรือ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเฉพาะของพระสงฆ์ กล่าวคือ

การเป็นผู้นำชุมชนที่มุ่งการอบรมกล่อมเกลา จิตวิญญาณ และ (2) ลักษณะที่เป็นบทบาทรอง ของการกิจ โดยพื้นฐานคือการเป็นผู้นำของ ชุมชนทั้งด้านการปฏิบัติและดำรงชีพบนเส้นทาง สายกลาง บนพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่ปกติ พระสงฆ์จะเป็นแบบอย่างในการเป็นผู้เอื้อเพื่อ การนำพาการสั่งสมและสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้ เกิดขึ้นส่งต่อให้กับลูกหลานของชุมชนและสังคม ในนามวิถีชุมชนหรือสถานการณ์ไม่ปกติ พระสงฆ์ จะต้องเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและทำการปฏิบัติ ในกรณีพิเศษในให้เกิดความสามัคคี ความ เชื่อมั่น และการรับรักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อให้ฝ่าฟันวิกฤติต่างๆ ให้ผ่านพ้นไปได้

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับเด็กและเยาวชน กุ่มประจำได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ ความสำคัญกับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริม การศึกษาที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กและเยาวชน กุ่มประจำมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นสมาชิก ที่ดีในฐานะผู้ที่เข้ามาพัฒนาศักยภาพ ครอบครัว ในประเทศไทย

2. แนวคิดความหลากหลายทาง วัฒนธรรม (multiculturalism) เป็นแนวคิดที่เน้น การคืนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้กับทุกคนที่ เกิดมาบนโลกมนุษย์ การให้ความสำคัญกับ แนวคิดนี้จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ และดูแลซึ่งกันและกัน และจะเป็นภูมิคุ้มกันให้ สมาชิกที่มีความหลากหลายสามารถดำรงชีวิต อยู่อย่างมีความสุขได้

3. แนวคิดสวัสดิการชุมชน (community welfare-based) เป็นพื้นฐานของการพัฒนา ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ควรมีการส่งเสริมและ พัฒนาศักยภาพชุมชนที่มีต้นทุนทั้ง 3 ด้าน

นี้ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน และ เป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตประชาชนในมิติอื่นๆ บนความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้

4. หลักพุทธธรรมเน้นความรักและการ อุปถัมภ์กันอย่างสันติสุข ภาคภูมิและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริม บทบาทของวัดและพระสงฆ์ในการส่งเสริม คุณภาพชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่ม普遍 บาง ต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และอยู่ในสังคมอย่างปกติสุขได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะสงฆ์วัดใหม่สี่หมู่บ้าน บุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้ให้ ความอนุเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ขอบพระคุณ คณาจารย์สาขาวิชาการจัดการชุมชน มหาวิทยาลัย ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ในการลงพื้นที่ภาค สนาม การสังเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอเพื่อเป็น ประโยชน์ต่อสาธารณะได้อย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนา. (2560). แผนแม่บทภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. <https://www.ratchaburi.go.th/plan-2551/index.html>
- ทรงชัย ทองปาน และสิริจิตต์ เดชอมรชัย. (2565). บุตรหลานแรงงานต่างด้าว: สิทธิพิเศษการศึกษา การจัดการศึกษา และห้องเรียนพหุวัฒนธรรม. โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไydะ ชัยรวมนกุล. (2563). พระพุทธศาสนา กับสังคมสงเคราะห์. <https://anyflip.com/ahqe/pumn/basic/201-250>
- สุรพล พยอมແບ່ນ. (2556). จิตวิทยาในงานชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 2). บริษัท ส เจริญการพิมพ์ จำกัด.